

Nr 39

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Statens allmänna fastighetsfond

Vissa byggnadsarbeten för fångvården. Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 23, punkt 1, s. 1—14 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten för fångvården för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kronor.

För budgetåret 1958/59 har under anslaget anvisats 15 300 000 kronor.

Departementschefen anför, att under senare år beslut har fattats om en rad anstaltsbyggen och utbyggnader av befintliga anstalter inom fångvården. Denna byggnadsverksamhet har lett till att anstaltsorganisationen under innevarande budgetår tillföres ett betydande antal nya platser. Genom denna förstärkning lättar det starka tryck för vilket organisationen varit utsatt till följd av fångantalets kraftiga stegring. Platsantalet är dock allttjämt otillräckligt, och det föreligger även önskemål att snarast möjligt nedlägga vissa äldre anstalter. Arbetet på att stärka fångvårdens resurser bör därför fortgå.

Den betydande utbyggnadsverksamhet som enligt beslut av 1954 och 1955 års riksdagar skett vid säkerhetsanstalten Hall har haft till resultat att ett 70-tal nya platser står till förfogande vid årsskiftet 1958/59. Utbyggnaden i övrigt av denna anstalt beräknas komma att fortgå under hela nästföljande budgetår. De båda nya anstalterna i Mariefred och Hällby är nu färdiga att tagas i bruk. Med hänsyn till att anstalterna skall användas för ungt klientel i stället för att, såsom tidigare avsetts, ingå i säkerhetsräjongen bör emellertid vid vardera av de båda anstalterna uppföras gymnastik- och idrottshall. Ombyggnadsarbetena vid ungdomsräjongens centralanstalt Skenäs väntas bli avslutade under loppet av budgetåret 1959/60. Vid Skogome återstår byggnadsarbeten av mindre omfattning för personalbostäder

samt vissa kompletteringsarbeten. Vad angår anstalten i Ulriksfors erfordras upprustning av vissa bostadshus och uppförande av ett garage. Tidaholmsanstalten beräknas bli färdigställd i början av år 1959, medan arbetena på den efter samma principer planerade anstalten i Norrtälje torde bli avslutade något senare.

Till ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö har inköpts egendomen Hinseberg i Frövi kommun. För att göra egendomen användbar för sitt ändamål pågår ombyggnadsarbeten enligt beslut av 1957 års riksdag. Tidigare planer innebar att denna anstalt skulle bli klar att tagas i bruk under hösten 1959. Tidsprogrammet har emellertid nu förskjutits till följd av att den s. k. Stallmästargården under sommaren 1958 eldhärjats, och anstalten beräknas nu kunna bli färdigställd först vid årsskiftet 1960/61. I samband med att byggnadskommittén framlagt utredning angående iståndsättande av den eldhärjade byggnaden har kommittén föreslagit viss omdisposition och utvidgning av utrymmena. Det sammanlagda platsantalet ökas härigenom från 66 till 71. Vidare förskjutes proportionen mellan antalet slutna och antalet öppna platser, så att i stället för 15 öppna platser erhålles 20 slutna. Departementschefen har ej något att erinra mot dessa åtgärder, som synes väl motiverade med hänsyn till det ökande antalet kvinnliga intagna och behovet att differentiera klientelet. Såsom kommittén föreslagit torde jämväl en särskild vaktbyggnad böra uppföras. Totalt beräknas kostnaderna för här redovisade byggnadsåtgärder vid Hinseberg till 900 000 kronor.

1956 års riksdag har beslutat, att fångvårdsanstalten Långholmen skall ersättas med en ny centralanstalt i vardera Österåker och Kumla samt med ett rannsakningsfängelse i Stockholm enligt avtal med Stockholms stad. Därefter har 1957 års riksdag fattat beslut angående den principiella utformningen av de båda anstalterna, att ligga till grund för detaljplaneringen. Beslutet innebär, att inom anstaltsområdena skall utspridas ett flertal relativt små byggnader, så att klientelet kan sammanföras till mindre, från varandra skilda grupper. Genom denna anordning har man avsett att såväl säkerhets- som vårdsynpunkter skall kunna tillgodoses i erforderlig utsträckning. Platsantalet har bestämts för Österåkersanstalten till 400 och för Kumlaanstalten till 270, dock med möjlighet till fortsatt utbyggnad vid senare tidpunkt. Vid riksdagsbehandlingen underströks, att riktlinjen för det fortsatta planeringsarbetet borde vara att begränsa kostnaderna i den utsträckning som vore möjlig utan uppgivande av kravet på en tidsenlig fångvård. Ytterligare undersökningar angående placeringen av byggnaderna vid Österåkersanstalten skulle utföras i syfte att i görligaste mån begränsa de erforderliga grundförbättringarna, varjämte vissa av byggnadsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen framställda erinringar mot olika detaljer i förslagen skulle närmare övervägas. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de modifieringar i de framlagda principförslagen som därvid kunde finnas påkallade.

Österåkersanstalten om 400 platser har per den 1 juli 1958 kostnadsbe-

räknats till 22 250 000 kronor och anstalten i Kumla om 270 platser till 17 800 000 kronor. Dessa höga kostnadssiffror ger anledning att ånyo understryka vikten av att vid både planering och utförande alla ansträngningar göres för att begränsa kostnaderna för såväl dessa två anstalter som övriga byggnadsföretag för vilka medel äskas under förevarande anslag. Ett viktigt skäl till att hålla byggnadskostnaderna på en rimlig nivå utgör också det förhållandet, att de i årskostnaderna ingående kapitalkostnaderna därigenom nedbringas, vilket medför motsvarande besparingar på driftbudgeten under kommande år.

Det fortsatta planeringsarbete beträffande de båda anstalterna med besparingssyftet såsom särskilt riktmärke, vilket förutsatts i riksdagens beslut, har ännu ej lett till definitiva resultat. Bland annat pågår undersökningar om den lämpliga konstruktionen av förläggingsbyggnaderna, och klarhet har ännu ej vunnits i fråga om den inverkan, som de besvärliga grundförhållandena i Österåker kan få för byggnadsföretaget. Departementschefen framhåller även att det överväges huruvida anstalterna kan, för minskande av kostnaden per plats, redan från början dimensioneras för ett större platsantal, förslagsvis så att vardera anstalten ökas med något hundratal platser.

Departementschefen utgår från att nämnda undersökningar kan leda till sådana resultat, att förutsättningar skapas för att påbörja uppförandet av en av de projekterade centralanstalterna under budgetåret 1959/60. Vad angår medelsramen måste denna avpassas med beaktande av att det föreligger ett starkt behov av utbyggnader även på andra vårdområden. Med hänsyn till det anförda förordas att ett belopp av 2 miljoner kronor beräknas för budgetåret 1959/60 med befogenhet för Kungl. Maj:t att bestämma för vilken av anstalterna medlen bör utnyttjas.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1959/60 för övriga i det föregående omnämnda byggnadsföretag, nämligen Hall, Mariefred, Hällby, Skenäs, Skogome, Ulriksfors, Norrtälje och Hinseberg, har av byggnadskommittén beräknats till sammanlagt 9 293 000 kronor. Vad angår Ulriksfors torde det av kommittén angivna beloppet 100 000 kronor vara något i underkant; enligt vad fångvårdsstyrelsen yrkat bör för ändamålet beräknas 325 000 kronor. Å andra sidan bör viss nedräkning kunna ske med hänsyn till att de beräknade kostnaderna, 650 000 kronor, för gymnastik- och idrottshallar vid Mariefred och Hällby torde kunna något jämkas. Även i övrigt torde någon reducering av medelsbehovet kunna ske med hänsyn till att enligt vad erfarenheten ger vid handen förskjutningar i tidsprogrammet för de olika projekten kan inträffa samt till möjliga besparingar. Det förordas, att för de nu ifrågakvarande ändamålen för nästa budgetår beräknas medel med ett sammanlagt belopp av 9 100 000 kronor.

De senare årens omfattande byggnadsverksamhet inom fångvården har med hänsyn till förefintliga behov väsentligen inriktats på tillskapandet av nya slutna utrymmen. På grund härav bar en i och för sig önskvärd upp- rustning av kolonibeståndet för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande

av detsamma fått anstå. Departementschefen anser emellertid, att medel nu bör i viss omfattning anvisas för åtgärder i sådant syfte. Fångvårdsstyrelsen har framlagt förslag angående vissa byggnadsarbeten vid kolonierna Ollestad, Åby, Gröttingen, Rönås, Herrestad och Torhult. Departementschefen är ej nu beredd att i detalj taga ställning till förslagen men förordar, att för dylika ändamål beräknas 900 000 kronor att disponeras enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

I likhet med vad som skett tidigare torde under förevarande anslag få anvisas medel i viss omfattning till personalbostäder vid kolonier. Departementschefen föreslår en medelsberäkning för detta ändamål av 400 000 kronor. Här påpekas att normgivande för nu ifrågavarande personalbostäder bör vara de belopp som gäller som högsta belåningsvärden vid den statliga långivningen för bostadsändamål.

För kommitténs egen verksamhet beräknas för nästa budgetår 300 000 kronor.

Den under senare år fortgående stegringen av fångantalet visade under vintern 1957/58 en viss avmattning. Innevarande vinter har emellertid beläggningen på anstalterna åter visat en starkt stigande tendens. Det går ej att med säkerhet bedöma i vad mån denna tendens kommer att fortsätta. Tydligtvis kan man dock icke utesluta möjligheten av att anstaltsorganisationen, som är hårt ansträngd trots det betydande platstillskott som tillföres organisationen genom de nu färdigställda anstalterna, kan behöva förstärkas med kort varsel. Det bör beaktas, att det föreliggande utbyggnadsprogrammet icke kommer att ge något mera väsentligt antal nya platser under budgetåret 1959/60. Man får sålunda räkna med att det kan uppstå behov att snabbt anskaffa nya platser. Kungl. Maj:t bör därför ha möjlighet att anordna fångförläggningar såsom tidigare skett i Hälsingborg och Lärbro. Vidare torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för ökande av platsantalet vid endera eller båda av 150-mannaanstalterna i Tidaholm och Norrtälje, om detta skulle visa sig erforderligt och efter närmare prövning finnes lämpligt. Inom anstaltsområdena finnes utrymme för ytterligare en eller eventuellt två 40-mannapaviljonger, som kan uppföras jämförelsevis snabbt.

För att möjliggöra för Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder av nu antytt slag torde under anslaget böra beräknas ett belopp av 1 800 000 kronor. Om det visar sig oundgängligen nödvändigt torde Kungl. Maj:t jämväl böra äga befogenhet att för ändamålet disponera medel, som enligt det föregående beräknats för annat byggnadsprojekt. Den fördelning av medlen som angivits i det föregående torde ej heller eljest böra vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas rationella bedrivande eller eljest ur ekonomiska synpunkter kan finnas lämpligt torde sålunda enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst, av riksdagen godkänt ändamål kunna ske, under förutsättning dels att medel finnes disponibla under anslaget och dels att den av statsmakterna godkända kostnadsramen för ändamålet i fråga icke överskrides.

Beträffande fångvårdsanstalten i Gävle har Kungl. Maj:t genom beslut den 19 december 1958 förklarat att anstalten skall tills vidare vara säkerhetsanstalt samt uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att med anlåtande av investeringsanslaget Statens allmänna fastighetsfond, Justitiedepartementet: Ombyggnadsarbeten vid äldre fångvårdsanstalter i samråd med byggnadsstyrelsen till en kostnad av högst 49 000 kronor utföra vissa ombyggnadsarbeten å anstalten.

Enligt vad nu anförts uppgår det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till 14 500 000 kronor.

Utskottet. Enligt beslut av 1956 års riksdag skall fångvårdsanstalten Långholmen ersättas med en ny centralanstalt i vardera Österåker och Kumla samt med ett rannsakningsfängelse i Stockholm jämlikt avtal med staden. Sedan riksdagen påföljande år fattat beslut angående den principiella utformningen av de båda centralanstalterna, har arbetet med detaljplaneringen påbörjats. Såsom departementschefen anförte ger de nu redovisade kostnaderna, efter prisläget i juli 1958 beräknade till 22 250 000 kronor för Österåkersanstalten och 17 800 000 kronor för Kumlaanstalten, anledning att ånyo understryka vikten av att vid både planering och utförande alla ansträngningar göres för att begränsa kostnaderna. Vad angår planeringen har denna, enligt vad departementschefen upplyst, ännu inte lett till definitiva resultat. Klarhet har bl. a. ej vunnits i fråga om den inverkan, som de besvärliga grundförhållandena i Österåker kan komma att få för byggnadsföretaget.

Utskottet har från fångvårdens byggnadskommitté inhämtat, att byggnadsstyrelsen efter fortsatta grundundersökningar på platsen för den beslutade Österåkersanstalten kommit till den uppfattningen att kostnaderna för grundläggningen torde bli ännu högre än tidigare redovisats. Kommittén har därför beslutat att i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå, att nya undersökningar göres för att utröna om lägre byggnadskostnader kan ernås på annat håll. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t, om dessa nya undersökningar leder till att den nuvarande platsen för anstalten icke bör bibehållas, underställer riksdagen förslag i frågan. Med denna reservation tillstyrker utskottet att det av departementschefen upptagna beloppet av 2 000 000 kronor för påbörjande av uppförandet av endera av de båda centralanstalterna beräknas för budgetåret 1959/60.

Departementschefen har förklarat sig icke beredd att nu i detalj taga ställning till fångvårdsstyrelsens förslag om upprustning av vissa kolonier men förordar att ett belopp av 900 000 kronor beräknas härför att disponeras av Kungl. Maj:t. Beträffande de av fångvårdsstyrelsen i detta sammanhang upptagna ombyggnadsförslagen av personalbostadshus vid kolonierna Herrestad och Torhult har utskottet uppmärksammat att byggnadsstyrelsen uttalat, att förslagen icke kan godtagas, då de varken fyller fordringarna för en familjebostad enligt bostadsstyrelsens normer eller byggnadsstadgans krav.

Utskottet, som tillstyrker departementschefens förslag i fråga om medelsberäkningen, förutsätter att Kungl. Maj:t vid den fortsatta prövningen av fångvårdsstyrelsens ifrågavarande förslag beaktar vad byggnadsstyrelsen härutinnan anfört. I förevarande sammanhang vill utskottet vidare understryka departementschefens påpekande att de belopp, som gäller som högsta belåningsvärden vid den statliga långivningen för bostadsändamål, även bör vara normgivande för personalbostäderna vid kolonierna.

Då utskottet i övrigt inte funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört och föreslagit, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten för fångvården* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kronor.

Stockholm den 6 mars 1959

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 42.

Reservation

av fröken *Elmén*.